

UDK 93/94 • ISSN 0351-3017 • 2018.

NOVOPAZARSKI ZBORNIK

41

ИЗВЕШТАЈ ЛОКАЛИТЕТА ДУБЉЕ ИЗНАД КУЋЕ У НОВОМ ПАЗАРУ II

О случајном открићу средњовековне некрополе на брегу Дубље изнад Петрове цркве, њеном стању и степену угрожености било је речи у прошлом Извештају са заштитних археолошких истраживања овог локалитета.¹ Прешлогодишњим истраживањима на катастарској парцели 4738/2, на којој су нам била одобрена ископавања и где је планирана изградња капеле за потребе новог православног гробља, истражен је мањи део локалитета површине око 85м². Истражени простор је био обухваћен са четири сонде и њиховим проширењима. У складу са средствима која су нам била на располагању, положајем сонди смо покушали да делимично утврдимо хронологију некрополе и њене границе простирања у западном делу, али и да истражимо њен најугроженији део, уз пут, где су људске кости испале из шкарпе пута. Након обављених радова, већи део парцеле је остао неистражен, при чему није утврђена ни прецизна хронологија некрополе као ни границе њеног простирања. Дата ситуација је иницирала наставак истраживања, али уз примену другачије методологије.

С обзиром да су даљи радови предвиђали ископавања у широком ископу, било је неопходно поставити квадратну мрежу. Њено постављање извео је геодета, при чему су углови сонде коришћени као тачке за сачињавање дигиталне документације методом фотограметрије. Како би радови били обављени, требало је са локалитета уклонити рецентни отпад и растиње које се поново појавило. Постављену квадратну мрежу чине квадрати димензија 5х5м, при чему се квадрат А1 налази у југозападном углу локалитета, уз пут; ка северу они добијају имена по словима абецеде (од А1 до D1), док ка истоку носе ознаке арапских бројева.

1 Владан Видосављевић, Угљеша Војводић, Извештај са заштитних археолошких истраживања локалитета Дубље изнад куће у Новом Пазару, Новопазарски зборник 40/2017, 2013

Археолошким ископавањима спроведеним 2018. године истражен је целокупни простор између прошлогодишњих сонди и западни део локалитета.² Требало је да квадрати В1, чија је источна половина истражена, и А1, који је у потпуности истражен, покажу границе простирања некрополе према западу. Квадратима А3 до А5, затим В3 до В6 и С3 до С6 истражен је западни део локалитета површине 184м².

Археолошким ископавањима у истраженим квадратима откривен је и документован 81 гроб. Покојници сахрањени у гробовима чије су раке залазиле у источни профил откопне површине, односно у суседну катастарску парцелу, нису подигнути јер нисмо имали одобрење за спровођење радова од стране власника дате парцеле. Ти гробови су углавном били оријентисани у правцу ЈИ–СЗ, што наводи на закључак да су највероватније припадали покојницима муслиманске вероисповести. Становништво које је сахрањивано на Дубљу у неком тренутку је, претпостављамо, примило ислам као своју званичну религију и наставило да користи исти простор за сахрањивање, али са дугачијим обредима.

На локалитету је констатовано више фаза сахрањивања, што је потврђено преклапањем скелета у неколико гробова. Гробне конструкције и употреба дрвених дасака приликом сахрањивања идентични су ситуацији од претходне године. Раке су укопане у здравицу, у глинени лапорац, односно „криж“ или у жуту и браон земљу код млађих укопа. У већини случајева тела покојника су била ограђена речним облацима и ломљеним каменом, уз употребу дрвене даске за покривање тела преминулог или без ње. Даске су биле постављане у разним варијантама. Покојници су у раку полагаани на леђа, са опруженим ногама, док је положај руку варирао. Шаке су углавном биле постављене на карличном појасу или грудима, са разним варијантама.

Надгробна обележја су врло скромна и идентична обележјима од претходне године. Гробови су најчешће били обележени речним облацима, који су након укопавања покојника били постављени на местима где су се налазила његова стопала или глава. Пронађене су и четири хоризонтално постављене надгробне плоче од којих су две тађе и на горњој страни профилисане. Друге две су дебље аморфне камене плоче које се срећу

2 Археолошка истраживања су спроведена захваљујући средствима Министарства културе и информисања Републике Србије у износу од 1.000.000 динара и трајала су од 30.08.2018. до 09.10.2018. године. Руководиоци археолошких истраживања били су Владан Видосављевић, археолог Музеја „Рас“ у Новом Пазару, и Угљеша Војводић, истраживач приправник Археолошког института у Београду. Стручни консултант пројекта била је Гордана Гаврић археолог саветник Завода за заштиту споменика културе из Краљева. Чланове екипе чинили су: дипломирани археолози Мирко Диздаревић и Вања Соколов и студенти археологије – Душан Којић, Јасна Мирчевски, Николина Манојловић и Кристина Миљковић.

на многим некрополама југозападне Србије и датују се од 13. до 15 века.³ Откривено је и неколико фрагмената вертикалних усадника, од којих један има декорацију изведену у виду рељефног антропоморфног крста и може се датовати у другу половину 15. века и прве деценије 16. века.⁴

Постојале су извесне индиције да се на врху брега Дубље налазио и један праисторијски тумул. Централни део локалитета, то јест врх и падине брега, био је покривен речним облацима који су лежали на слоју жуте земље.⁵ Уколико се ради о плашту тумула, био је прилично низак, висине око 0,45м; укопавањем рака током дужег временског периода прилично је оштећен. Након документовања и подизања скелета, искористили смо три управно постављене раке да кроз претпостављени тумул прокопамо ров како бисмо добили његов пресек. Осим речних облутака, нема других материјалних доказа у виду археолошких налаза из периода праисторије или антике да је у питању праисторијски тумул.

Иако скромни, покретни археолошки налази су значајни јер допуњују хронолошку слику локалитета. Највећи број чине фрагменти керамичких посуда насталих у периоду од 14. до 19. века као и гвоздени клинови. У гробу 111 пронађен је прстен на руци покојника и пет новчића поред левог рамена, који ће бити хронолошки опредељени тек након конзервације. На глави покојника из гроба 93 пронађен је дубровачки новчић кован 1708. године, који је сигурно био дуго у употреби пре него што је доспео у гроб, на шта упућује истрошеност представа на аверсу и реверсу као и перфорација у његовом горњем делу. Овај налаз би могао да помери датовање некрополе на крај 18. века. У гробу 77/2 крај главе покојника пронађен је цео мањи крчаг. Током ископавања пронађена су још два новчића, али ће њихово читање уследити тек након конзерваторског третмана.

3 Јованка Калић, Марко Поповић, Црква у Дежеви, Старинар XXXVI, Београд 1985, 141; Даница Поповић, Јелена Ердељан, Старо гробље у Балетићу, Новопазарски зборник 13/1989, 77; Марко Поповић, Себечево и Слатина-остаци средњовековних насеља, некропола и црквина, Новопазарски зборник 15/1991, 19, 23, 25-26; Марко Поповић, Околина манастира Сопоћани-остаци средњовековних насеља, некропола и црквина, Новопазарски зборник 17/1993, 14, 16, 18; Археолошка карта Новог Пазара, Тутина и Сјенице, Нови Пазар 2014, 60, 44-76, 177, 247

4 Даница Поповић, Јелена Ердељан, Старо гробље у Балетићу, Новопазарски зборник 13/1989, 84; Марко Поповић, Себечево и Слатина-остаци средњовековних насеља, некропола и црквина, Новопазарски зборник 15/1991, 24; Марко Поповић, Околина манастира Сопоћани-остаци средњовековних насеља, некропола и црквина, Новопазарски зборник 17/1993, 17

5 Посебну потврду да није у питању природна формација пружиле су колеге са Географског института „Јован Цвијић“ САНУ, које су обишле екипу током спровођења истраживања.

Као што је претходно истакнуо, ископавања у источном делу локалитета нису могућа с обзиром да екипа није имала дозволу власника парцеле. Наставак истраживања на овом делу локалитета био би важан како би се проверило могуће постојање гробова покојника муслиманске вероисповести на том простору. Са друге стране, истраживањем површине квадрата А2, В2 и С2 био би истражен простор неопходан за изградњу капеле. Такође, од велике важности би било испитивање простора који се налази у оквиру парцеле савременог гробља како укопавањем нових гробова не би дошло до ремећења средњовековних укопа.